

Man kan få betalt för både insidan och utsidan på ett lamm!

Hur gör man i praktiken för att få bra betalt för sin ull? Vi har pratat med några erkänt duktiga fårägare för att få veta hur de gör.

Vibert Nilsson på Gotland har jobbat med Gotlandsfår i många år med stor framgång. Nu har han klivit ett steg bakåt och överlätit driften på sin son Elof Nilsson med sambon Maud Fyrenius. Men han berättar gärna hur han har jobbat genom åren.

Det viktigaste är att klippa i rätt tid, säger han. Här på Gotland har vi milda vintrar så fåren går ute till årsskiftet. Sedan klipper vi dem innan vi stallar in dem. Värdet på ullen kan halveras på några dagar när de har skräpat ner sig inne i fårhuset. Den ullen är av en utmärkt kvalitet och säljs till "Yllet" i Visby. Man får cirka 15 – 18 kr/kg. Kravet är att ullen är ren och är minst 7 cm lång. Ullen skickas sedan till Estland för spinning och återvänder sedan till Visby där den förädlas till härliga ylleplagg. Bland annat så bar det svenska OS-landslaget i Alberville 1992 kläder från Yllet.

Man har även en del vita får. Den ullen säljs till olika utbildningsinstitut där den används vid ullkurser.

Sommarklippning ger fina skinn

Sedan klipper vi tackorna en gång till i månads-skiftet juni-juli. Den ullen är inget vidare på grund av att tackorna har diat lammen och inte prioriterat ulltillväxten, men den klippningen grundlägger värdet på djuren längre fram. De tackor som slås ut och går till slakt på hösten får då ett perfekt skinn som efter beredning betingar ett värde på mellan 1500 och 2000 kr. Jämför med slaktvärdet på en tacka och alla inser att det är en lysande affär!

Även lammen klippas på hösten. Riktlinjen är att pälsen måste växa 5 veckor innan lammen går till slakt, då blir skinnen bra.

Vad gäller avelsarbetet så har Vibert inte riktat in sig specifikt på ullen. Om man avlar på ett bra pälskinn så får man en bra ull på köpet, är hans åsikt.

Rya i norr

Vi förflyttar oss norrut till en riktig ullentusiast, **Gunnar Lindberg** i Östersund. Tillsammans med sin fru Ingegärd driver han sedan många år en ryfårsbesättning med ambitionen att få en så bra totalekonomi som möj-

ligt. Grunden till en bra ullekonomi är avelsarbete, säger Gunnar. I 20 år har vi ullmönstrat alla djur. Vi gör en grovsortering av de djur som är tänkbara till liv. Sedan tar vi ullprov på dem som vi skickar till en erfaren ullbedömare i ryaklubben. Han studerar ullen i mikroskop för att hitta fel som man inte kan se med blotta ögat. Vår ull säljs som konsthantverksull och då ställs höga krav. Bland annat så måste den vara absolut vit och inte innehålla mörkanlag. Det är svårt att se med bara ögonen. Resultatet av ullbedömningen ligger sedan till grund för valet av livdjur. Detta konsekventa avelsarbete har lett till att vi idag kan sälja en stor del av vår ull med mycket bra förtjänst. Lammullen betalas med 50 kr/kg och tackullen får vi 40 kr/kg för. Detta innebär en ullintäkt med cirka 225 kr / tacka och år vilket man kan vara nöjd med!

Gunnar satsar lite extra på klippningen också. Lammen klippas vid 160 dagars ålder. När de sedan går till slakt (normalt i oktober, medelslaktvikt cirka 18 kg) har ullen vuxit ut så pass mycket att skinnen kan beredas till mycket fina tvättbara babyskinn. Även där ett plus i kalkylen! Man bereder även oklippa skinn vid Delsbo skinnberederi och sådana långhåriga ryaskinn gör sig mycket bra på golvet framför en sprakande brasa!

Rätt bete

Det absolut viktigaste vid höstklippningen är att se till att djuren går på rätt bete. Enbarr, tistlar och gräsfrö kan förstöra den bästa ull fullständigt, säger Gunnar. Se till att djuren går på ett rent återväxtbete 3 – 4 veckor före klippningen så att ullen hinner rensa sig från skröp. Hagmarker och skogsbeten kan man beta tidigare på sommaren och efter klippningen.

Tackorna klippas i september. Gunnar säger att om man klipper tackorna lite tidigare än vad som är vanligt (vid installning

i oktober-november) så anlägger tackorna en mycket bättre ull som blir hårdigare och tål vinterns påfrestningar bättre. Sedan klippas tackorna igen 8 veckor före lamningen, vilket innebär i februari. Den ullen är också av en bra kvalitet tack vare septemberklippningen och att tackorna utfodras med ensilage utomhus. Här uppe är det alltid bra vinter med minusgrader så det är inga problem med att hålla djuren rena. Sedan är det mycket viktigt att se till att anlägga en bra ströbädd. Får man igång den att brinna bra i ett tidigt skede så håller den sig torr och fin.

En tredje klippning

Sedan kommer finessen: man klipper tackorna ytterligare en gång innan betesläppningen. Den ullen är väldigt dålig och slängs men grundlägger en bra ull på hösten. Ryornas ull tovar sig lätt och om man inte skulle klippa fåren vid betesläppning så skulle den sämsta ullen, som anläggs under lamningen, hamma längst ut på djuret på hösten och den skulle då tova sig och bli dålig väldigt lätt.

Det går självklart inte att ge rekommendationer som gäller alla, säger Gunnar. Så här gör vi och det fungerar bra under våra förhållanden. Det viktiga är att inse att ullen kan bli en ordentlig inkomstkälla istället för bara en utgift och ett besvär, om man bestämmer sig för att satsa målmedvetet och skapa sig de rätta förutsättningarna på just sin egen gård.

Einar de Wit

Fina Rya-får hos Gunnar och Ingegärd Lindberg. Foto: Gunnar Lindberg.